

Komentar in karta: 1/80 SLA V038 'zаноhtnica'

Jožica Škofic

1. Gradivo

Za pomen 'gnojno vnetje za nohtom in ob njem' oz. 'vnetje obnohtja, največkrat zaradi okužbe s kandido ali s stafilokoki', knj. *zanóhtnica* (ô), so večinoma zapisani enobesedni leksemi – izpeljanke z besedotvorno podstavo *noht-* (*zаноhtnica*, *zаноhtica*, *zаноhtnik*, *zаноhti*, *nanohhtnica*, *znanohtnica*, *zаноhtarica*), razmeroma pogosti so tudi leksemi z besedotvorno podstavo *gnid-* (*zagnida*, *gnida*, *zagnidnica*). Drugi leksemi in tvorjenke iz njih so redkejši: po nekajkrat so zapisani leksemi *črv* z izpeljanko *črvec* ter leksema *črm* in *črnec*, izpeljanke z besedotvorno podstavo *prst-* (*zaprstnik*, *zaprščnik*, *razpršček*), izposojenka *jeter* in besedna zveza *uhetran prst* ter *kuhec*, *zaparknica*, *panaric*, *smetilj*, *metljaj*, *zagnet*, *zavesnica* in *zmrzlina* ter besedna zveza z glagolnikom *gnojenje* v jedru. V več kot petdesetih točkah je namesto samostalniškega odgovora zapisan glagolski opis bolezni (v različnih slovničnih oblikah, npr. v deležniku na *-l*, nedoločniku, splošnem sedanjiku). Iz zapisov ni jasno, ali pri nekaterih poimenovanjih ne gre morda za pomen 'skeleča bolečina za nohti, v prstih zaradi mraza'.

2. Morfološka analiza

zаноhti < *zanogъt-y ← *za 'za' + *nogъt-b 'noht'

zаноhtica < *za-nogъt-ic-a

zаноhtnica < *za-nogъt-ъn-ic-a

zаноhtnik < *za-nogъt-ъn-ik-ъ

zаноhtarica < *za-nogъt-ar-ic-a

nanohhtnica < *na-nogъt-ъn-ic-a ← *na 'na' + *nogъt-b 'noht'

znanohtnica < *sъ-na-nogъt-ъn-ic-a ali *jbz-na-nogъt-ъn-ic-a

← *jbz- 'iz' ali *sъ- 'skupaj, z' + *na 'na' + *nogъt-b 'noht'

gnojenje za nohtom < *gnoj-en-bj-e za nogъt-omъ ← *gnoj-i-ti (← *gnoj-ъ 'gnoj') + *za 'za' + *nogъt-b 'noht'

zaparknica < *za-čъpar-ъk-ъn-ic-a ← *za 'za' + *čъpar-ъk-ъ 'krempelj'

(+ križanje z avstr. bav. nem. *Pärtil* 'hudič')

zaprstnik < *za-pъrst-ъn-ik-ъ ← *za 'za' + *pъrst-ъ 'prst'

zaprščnik < *za-pъrst-ъč-ъn-ik-ъ ← *za 'za' + *pъrst-ъc-ъ (← *pъrst-ъ 'prst')

razpršček < *orz-pъrst-ъšč-ъk-ъ ← *orz- 'raz-' + *pъrst-ъ 'prst'

uhetran prst < *u-x(etr)-a-n-ъ ← nem. *Eiter* 'gnoj na rani' + *pъrst-ъ 'prst'

gnida < **gni-d-a* 'gnida' ← **gni-ti* 'gniti'
zagnida < **za-gnid-a* ← **za* 'za' + **gnid-a* 'gnida'
zagnidnica < **za-gnid-bn-ic-a*
črv < **čbrv-b* 'črv'
črvec < **čbrv-bc-b*
črm < **čbrm-b* 'črv'
črnec < **čbrm-bn-bc-b* ← **čbrm-b* 'črv'/**čbrn-bc-b* ← **čbrn-b* 'črn'
črnica < **čbrm-bn-ic-a* ← **čbrm-b* 'črv'/**čbrn-ic-a* ← **čbrn-b* 'črn'
kukec < **kuk-bc-b* ← **kuk-b* 'buba'
hudi kukec < **xud-b-j-b kuk-bc-b* ← **xud-b* 'majhen, slab' + **kuk-b* 'buba'
panaric < *(*panaric*)-b ← lat. *panaritium* 'vnetje posameznih struktur na prstu roke; črv'
smet, nejasno, morda **snět-b* (s prehodom *sn-* > *sm-*) ← **snět-i-ti* 'žgati' (ESSJ 3: 279–280, *snet* I)
zmet, nejasno, morda **snět-b* (s prehodom *sn-* > *sm-*) ← **snět-i-ti* 'žgati' (ESSJ 3: 279–280, *snet* I)
smetilj, nejasno, morda ljudskoetimološka naslonitev na **metyl-b* 'metulj' in križanje s **snět-b*
metljaj, nejasno, morda **metyl-aj-b* ← **metyl-b* 'metulj' (ESSJ 2: 181), z ne povsem jasno pomensko motivacijo
jeter < **j(etr)-b* ← nem. *Eiter* 'gnoj na rani'
zavesnica, nejasno
zagnet, nejasno

3. Posebnosti kartiranja

Kot enkratnice so kartirani leksemi *jeter* v T010, *smetilj* v T069, *zmet* v T113, *smet* v T124, *zavesnica* v T313, *črm* v T366 in *zagnet* v T410.

Kot enkratnice z *-noht-* so kartirani leksemi *nanohtnica* v T045, *zаноhtarica* v T050 in *znanohtnica* v T395.

Kot enkratnici s *-prst-* sta kartirana leksema *razpršček* v T261 in *zaprščnik* v T254, kot enkratna besedna zveza s *prst* pa *uhetran prst* v T017.

Kot enkratnica z *-gnid-* je kartiran leksem *zagnidnica* v T197.

Kot enkratnica s *-črv-* je kartiran leksem *črvec* v T354.

Kot opisno poimenovanje je kartiran odgovor *gnojenje (ta)* za *nohtom* v T076 in T202.

Kot opis so kartirani odgovori *zаноhtati se (komu)/zаноhtati (koga)*, *zaiti za nohtom/nohte*, *(za)gnojiti se (za/pod nohtom)*, *gnojiti se za parkljem*, *gnojiti se prst/prst je ognojen*, *biti mráz za nohti (koga)*, *rediti se (za nohtom komu)*, *zbirati se za nohtom (komu)*, *hetrati se*, *delati se (za nohtom)*, *je sanilo*.

Kot tretji in nadaljnji odgovor v posamezni točki so z znakom za komentar kartirani leksemi *gnida* v T208, *metljaj* v T168, *panaric* v T113, *hudi kukec*

v T407 in črnica v T049 ter opisi *gnojiti se za nohtom* in *zаноhtati se* v T202, *gnojiti se za nohtom* v T158, *za nohtom* v T187.

Leksem *zаноhti* v T001, opis *zаноhtati komu* v T275 z eksplicitnim pojasnilom, da gre za pomen 'skeleča bolečina za nohti, v prstih zaradi mraza', in *zmrzlina* v T007 so kartirani kot nerelevantni odgovori.

4. Uporabljenа dodatna literatura

SMS; Möderndorfer 1964; Zadravec 1985; Škofic 2009

5. Primerjaj

SLA: V028 'prst' (1/35), V037 'noht' (1/42), V372 'parkelj'; OLA: /; ALE: /; SDLA-SI: /; ALI: /; ASLEF: /; HJA: /